

Spis treści

Przedmowa	7
Rozdział 1. Wprowadzenie	9
Tematyka	9
Przybliżenia terminologiczne	10
Sprawowanie władzy w średniowieczu w świetle współczesnych badań	14
Narada i porozumienie oraz ich konsekwencje dla władzy królewskiej	16
Porozumienie a rytuał	19
Główne dziedziny i specyficzne oddziaływanie komunikacji rytualnej w średniowieczu – punkty wyjścia	22
W jaki sposób powstają rytuały? Historyczność rytuałów	27
Główne kwestie, zasadnicze pytania	29
Rozdział 2. Rytualizacja sprawowania władzy we wczesnym średniowieczu	32
Skromne początki w czasach Merowingów	32
Rytuały w publicznej komunikacji epoki karolińskiej: aspekty i problemy procesu uczenia się	38
Spotkania papieży z Karolingami	41
Obalenie bawarskiego księcia Tassilona a rytuały	51
Rytuały towarzyszące pozbawianiu władzy Ludwika Pobożnego i jego restytucji ...	54
Interakcja rytualna między Karolingami a ich wasalami	61
Podsumowanie	62
Rozdział 3. Rozpowszechnienie rytualnych wzorów zachowań w X i XI w.	64
Rytualne akty kończące konflikty	64
Rytualne formy wyrażania roszczeń i zobowiązań	80
Symboliczne formy rzeczywistych zobowiązań władców	81
Służby honorowe wasali	86
Symboliczne wyrażanie spornych roszczeń	90

Formy samoponiżania królów	97
Samoponiżenie wobec Boga	99
Demonstracyjne samoponiżenie w sporze politycznym	110
Samoponiżenia Henryka IV	116
Podsumowanie	120

Rozdział 4. Rytuały władzy w XII w. 125

Czasy po Kanossie – nowe formy: rytuały towarzyszące spotkaniom cesarzy z papieżami	126
Między łagodnością a surowością: rytuały podporządkowania w czasach Staufów... 134	
Rywalizacja w rytuałach epoki Staufów	147
Podsumowanie	155

Rozdział 5. Rzut oka na późne średniowiecze 157

Wjazd pana feudalnego i hołd poddanych	158
Symbolika godności księcia-elektora	163
Rytuały podporządkowania w późnym średniowieczu	167

Rozdział 6. Zakończenie 173

Rytuały jako przemysłana forma	175
Historyczność rytuałów	181
Potęga rytuałów	184

Wykaz skrótów. 189

Bibliografia

Indeks osób

Spis ilustracji

POTĘGA RYTUAŁU

Symbolika władzy w średniowieczu

**Dlaczego rytualne formy komunikacji średniowiecznej były tak znaczące?
Co odzwierciedlały rytualne zachowania władców w średniowieczu?
Jak przebiegały ceremonie podporządkowania się, a jak demonstracji władzy?**

Jedna z przełomowych książek współczesnej mediewistyki, pozwalająca z nowej perspektywy spojrzeć na zachowania społeczne w średniowieczu. Autor, wybitny niemiecki mediewista i profesor historii uniwersytetu w Münster, łączy nowatorską metodę badań komunikacji społecznej w wiekach średnich, inspirowaną dorobkiem nauk społecznych, z dokładnym badaniem źródeł. W interesującej pracy poddaje analizie takie zjawiska ze sfery społecznej i politycznej, jak: rytuały demonstracji pozycji i władzy, rytuały kończące konflikty czy rytuały podporządkowania, nie pomijając także doniosłych aktów poniżenia się władców przed Bogiem i papieżem. Autor nie tylko charakteryzuje rytualne zachowania, ale także kładzie nacisk na ich funkcje i znaczenie społeczne. Omawiane przykłady pochodzą z różnych okresów średniowiecza, od czasów Merowingów, przez dynastię Staufów, aż do schyłku epoki.

(...) skandalu udało się uniknąć podczas spotkania w 1147 r., do którego doszło między bizantyńskim cesarzem a królem Konradem III z okazji drugiej krucjaty. Początkowo wydawało się, że na drodze do takiego spotkania stoją nieprzezwyciężone przeszkody, gdyż cesarz bizantyński miał „odrażający zwyczaj, że nie dawał nikomu pocałunku pokoju, natomiast każdy, kto został uznany za godnego ujrzenia jego oblicza, musiał się pochylić i ucałować mu kolano”. Rozumie się, król Konrad nie był gotowy, aby wykonać taki gest. Nie mógł też zaakceptować propozycji cesarza bizantyńskiego, który „zgodził się, aby pocałunek został złożony na siedząco”, gdyż sygnalizowałoby to przecież różnicę pozycji obu władców. „W końcu eksperci udzielili obu stronom rady, by obaj władcy przybyli konno i zbliżyli się do siebie z tej samej odległości i powitali się, i ucałowali z siodeł”. Znalezione zatem rozwiązania podkreślające równorzędność obu władców.